

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 343.8

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.4.16>

О. О. Прасов

кандидат юридичних наук, доцент,
суддя Запорізького окружного адміністративного суду

ПРАВО ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, НА МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

Статтю присвячено аналізу проблем законодавчого регулювання особистих немайнових прав осіб, засуджених до позбавлення волі.

Розглянуто питання щодо особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи. Проаналізовано проблеми вітчизняного законодавства та практики щодо реалізації особистих немайнових прав, зокрема права на місце проживання, особами, засудженими до позбавлення волі.

Завважається, що всі люди від народження наділені певним комплексом невід'ємних прав та свобод, які власно є результатом людської природи. Права людини та громадянина закріплені в Конституції України, відповідно до якої усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах. Ці права є невід'ємними та невідчужуваними. Визнання і захист прав людини є основним обов'язком держави.

Досліджено положення Конституції України, Цивільного кодексу України, Житлового кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України та Наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань» від 28.08.2018 № 2823/5 із питань забезпечення та реалізації права особи на місця проживання.

Зроблено висновок про певну суперечливість вітчизняного законодавства щодо досліджуваного питання.

Наголошено, що право на свободу вибору місця проживання об'єктивно відбиває його особистий немайновий характер, оскільки саме таке право створює фізичній особі реальну можливість обрати місце проживання у його широкому розумінні. Обмеження у вільному виборі місця проживання полягає у примусовому визначенні службовими особами органу та установи виконання покарань засудженому місця проживання або обранні особою місця проживання з відома адміністрації колонії.

Зроблено висновок про те, що фізичні особи, засуджені до позбавлення волі відповідно до терміну призначеного покарання, проживають у гуртожитках або камерах виправних колоній, гуртожитках виховних колоній, приміщеннях, придатних для проживання, в межах населеного пункту, де розташована колонія, поблизу колонії, а останні можна вважати їхнім місцем проживання, а не перебування.

Ключові слова: засуджені, місця позбавлення волі, місце проживання, територіальна ознака, Конституційний Суд України, свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

Постановка проблеми. Відповідно до Конституції України людина наділена певним колом невід'ємних прав, зокрема і тих, що належать їй від народження. В Основному Законі України наголошено, що усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах. Такі права є невід-

чужуваними. Визнання та захист прав людини є основним обов'язком держави [1].

Статтею 33 Конституції України передбачено, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується вільний вибір місця проживання за винятком

обмежень, які встановлюються законом. Також у ст. 47 Основного Закону України наголошується, що кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду [1].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003 № 1382-IV громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені законом. Реєстрація місця проживання чи місця перебування особи або її відсутність не можуть бути умовою реалізації прав і свобод, передбачених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, або підставою для їх обмеження [2]. Згідно зі статтею 13 цього ж нормативного акта вільний вибір місця проживання обмежується, зокрема, щодо осіб, які за вироком суду відбувають покарання у вигляді позбавлення або обмеження волі [2]. Тож, зрозуміло, що особи, яких позбавлено волі, не можуть повною мірою реалізувати своє право на місце проживання. Водночас ув'язненим, незважаючи на певні обмеження, належать такі ж конституційні права і свободи, що і будь-який іншій людині чи громадянину. Однак реалізації таких прав притаманна відповідна специфіка.

Проблемам, пов'язаним із немайновими правами особи, присвятили свої наукові роботи М.М. Агарков, Н.О. Давидова, Т.П. Карнаух, Н.В. Козлова, О.В. Кохановська, Л.О. Красавчикова, М.М. Малєйна, Ж.В. Нор, М.Л. Нохрина, С.О. Сліпченко, Р.О. Стефанчук, В.С. Толстой Л.В. Федюк та інші дослідники. Питання, пов'язані з немайновими правами осіб, засуджених до позбавлення волі, досліджували, зробивши великий внесок у юридичну науку, такі науковці, як О.М. Бандурка, Ю.В. Баулін, В.А. Бадира, А.П. Гель, М.Я. Гуцуляк, О.М. Джужа, Т.А. Денисова, О.Г. Колб, А.С. Нікіфоров, В.О. Меркулова, В.В. Лень, О.М. Литвинов, М.І. Мельник, В.Ф. Примаченко, П.Г. Пономарьов, В.М. Прусс, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, Ю.А. Чеботарьова, Д.В. Ягунов, І.С. Яковець та інші. Однак, незважаючи на ґрунтовні дослідження цих поважних вчених, недостатньо висвітленими, на наш погляд, залишаються питання щодо проблем та особливостей реалізації права засуджених до позбавлення волі на місце проживання, що зумовлює мету статті.

Метою статті є дослідження проблем вітчизняного законодавства та практики щодо реалізації особистих немайнових прав, а саме права на місце проживання, особами, засудженими до позбавлення волі.

Виклад основного матеріалу. Право на місце проживання є одним із особистих немайнових прав людини. Слід відзначити, що існує два погляди на термін «місце проживання», які знайшли своє відображення в національному законодавстві: приватно-правовий та публічно-правовий.

Відповідно до першого з поглядів розуміння означеного терміна полягає у його визначенні як конкретного будинку, квартири чи приміщення, а відповідно до другого – як певної адміністративно-територіальної одиниці. Так, у рішенні Конституційного Суду України від 28.09.2000 р. у справі № 10-рп/2000 про приватизацію державного житлового фонду було зазначено, що за змістом ст. 24 Конституції України під словосполученням «місце проживання» мається на увазі місце проживання громадян за територіальною ознакою (село, селище, місто чи інша адміністративно-територіальна одиниця), а не конкретне жилає приміщення (будинок, квартира, службова квартира) [3]. Як зазначено в рішенні Конституційного Суду України від 13 липня 2001 р. № 11-рп/2001, у справі про адміністративно-територіальний устрій адміністративно-територіальна одиниця – це компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [4]. А відповідно до ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» адміністративно-територіальна одиниця – це область, район, місто, район у місті, селище, село [5].

У січні 2003 р. було прийнято Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), відповідно до ст. 29 якого місцем проживання фізичної особи визнається житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово [6].

У подальшому в нормативно-правових актах України відбивались як перша, так і друга точка зору на поняття «місце проживання». Наприклад, у ст. 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», який було прийнято у грудні 2003 року, зазначено, що місце проживання – це адміні-

стративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців на рік [2]. Згідно з п. 3 «Загальних положень Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р., місцем проживання визнавалися: житловий будинок, квартира, приміщення, де строком понад 6 місяців на рік проживає фізична особа, до паспортного документа якої про це внесено відповідні відомості [7]. Цей документ згодом втратив силу. Тобто починаючи з 2000 р. та по сьогоднішній час у вітчизняному законодавстві термін «місце проживання» чітко не визначався.

Тож перший із поглядів щодо визначення терміна «місце проживання» закріплено у Цивільному кодексі України, другий – у Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»

Необхідно зазначити, що серед науковців-правників також не існує одностайної думки із вказаного приводу. Так, Р.О. Стефанчук пропонує розглядати поняття «місце проживання» в розумінні адміністративно-територіальної одиниці, а не конкретного будинку, квартири чи іншого приміщення [8]. В.М. Ємельянов, навпаки, зазначає, що місце проживання громадянина повинно бути визначене з достатньою точністю (тобто – населений пункт, вулиця, номер будинку, квартири) [9].

У Новому тлумачному словнику української мови В.В. Яременка та О.М. Сліпушко зазначається, що проживати – значить жити, мешкати постійно або тимчасово (у приміщенні, населеному пункті, на певній території і т. ін.), жити якийсь час. Тобто одночасно розглядається як приватно-правовий, так і публічно-правовий погляди [10, с. 729].

Навіть мешкаючи десь тимчасово, фізична особа задовольняє свої потреби. Через місце проживання опосередковується (визначається) середовище, де особа ці потреби задовольняє. І значну роль відіграє як адміністративно-територіальна одиниця, де мешкає особа, так і безпосереднє приміщення її проживання. Тож навряд чи можливо однозначно стверджувати, що місцем проживання особи слід називати або якусь адміністративно-територіальну одиницю, або певний будинок (квартиру чи інше приміщення, придатне для проживання). На наш погляд, формулювання цього терміна необхідно здійснювати через часткове поєднання вказаних поглядів, оскільки йому властиві ознаки, висловлені в кожній із точок зору. Зокрема, смисловим

продовженням зазначення певної адміністративно-територіальної одиниці, на території якої проживає фізична особа, є зазначення відповідного приміщення, придатного для проживання в ньому, і навпаки – смисловим продовженням зазначення певного приміщення, придатного для проживання в ньому, у якому проживає фізична особа, є зазначення відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Поряд із поняттям «місце проживання» у статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» міститься й поняття «місце перебування», під яким розуміється адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком менше шести місяців на рік [2].

З урахуванням наведених положень нормативно-правових актів про місце проживання фізичної особи можна говорити тоді, коли особа проживає строком понад шість місяців на рік у певному житловому приміщенні на території конкретної адміністративно-територіальної одиниці. При цьому вона може проживати в місці проживання постійно, переважно або тимчасово. Якщо фізична особа проживає у приміщенні, придатному для проживання, строком менше шести місяців на рік, то в такому разі необхідно говорити про її місце перебування. За змістом закону у фізичної особи може бути лише одне місце проживання.

У ст. 47 Конституції України проголошено, що кожен має право на житло [1]. Житлом фізичної особи згідно зі ст. 379 ЦК України є житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них [6].

Щодо визначення терміна «житло» застосовуються більш жорсткі вимоги порівняно з терміном «місце проживання», оскільки житло можна розглядати як місце для проживання, яке обирається особою для постійного чи переважного мешкання в ньому. Тобто не будь-яке місце проживання можна визнати житлом. Так, під цю категорію не можуть підпадати готелі, санаторії, притулки тощо [11, с. 45]. Це все тимчасові місця перебування особи.

У ст. 310 ЦК України зазначено, що фізична особа має право на вільний вибір місця проживання та його зміну, крім випадків, встановлених законом [6]. На нашу думку, варто погодитись із критичною позицією Р.О. Стефанчука щодо закріплення у ст. 310 ЦК України права фізичної особи на місце проживання, оскільки

таке право тлумачиться в першу чергу як право на конкретну квартиру, будинок чи інше помешкання, що може вступати в колізію з наявними на вказані об'єкти майновими режимами [12, с. 519]. Таким чином, лише у праві на свободу вибору місця проживання, яке також закріплено у ст. 310 ЦК України, об'єктивно відбивається особистий немайновий характер такого права особи, оскільки створює фізичній особі реальну можливість обрати місце проживання у широкому розумінні цього терміна. Об'єктом даного права є особисте немайнове благо – «свобода вибору місця проживання». Саме свобода вибору місця проживання за своїм змістом забезпечує можливість фізичної особи користуватись виключно власними інтересами, потребами та метою під час визначення свого «місця проживання». Але саме свободи такого вибору і позбавлені засуджені особи.

Як зазначалося, відповідно ст. 33 Конституції України кожному (хто на законних підставах перебуває на території України) гарантується право на свободу пересування. Але, на відміну від, наприклад, свободи обирати свою національну належність, свободи віросповідання та совісті, право на свободу пересування осіб, засуджених до позбавлення волі, в сенсі можливості здійснювати зміну свого місця перебування на власний розсуд значно обмежена. У літературі справедливо відзначено, що звуження свободи пересування обмежує й ряд інших прав, для реалізації яких необхідна ця свобода [16]. Обмежується свобода підтримання сімейних зв'язків, свобода проживання тощо.

Законодавець встановив, що вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, згідно зі ст. 86 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі –КВК України), визначається Державним департаментом України з питань виконання покарань [13]. Безпосередньо ця процедура здійснюється відповідними Регіональними комісіями, які створюються при кожному управлінні Державного департаменту України з питань виконання покарань в областях.

Статтю 93 КВК України передбачено, що засуджений до позбавлення волі відбуває весь строк покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, в межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його постійного місця проживання до засудження. Переведення засудженого для дальшого відбування покарання з однієї виправної чи виховної колонії до іншої може бути допущено за наявності

вияткових обставин, які перешкоджають дальшому перебуванню засудженого в цій виправній чи виховній колонії [13]. Приймання та розміщення засуджених у конкретній колонії здійснюється адміністрацією цієї колонії. Ураховуючи примусовий характер покарання, особам, засудженим до позбавлення волі, адміністрацією колонії визначається певне місце проживання (відділення або житлова секція у гуртожитку, камера, барак). Обмеження у вільному виборі місця проживання полягає у примусовому поміщенні особи до установи та переміщенні в ній.

Хоча у КВК України не міститься визначення місця проживання, аналіз його положень свідчить, що в даному законодавчому акті знайшла відбиття публічно-правова точка зору на поняття «місце проживання».

Як передбачено ст. 99 КВК України, вперше засуджені до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, а також засуджені, переведені з дільниці ресоціалізації тримаються в дільниці соціальної реабілітації. Після відбуття шести місяців покарання в дільниці в разі відсутності порушень режиму відбування покарання, наявності житлових умов із дозволу адміністрації колонії такі особи можуть проживати в межах населеного пункту, де розташована колонія, зі своїми сім'ями. Крім того, засуджені мають право придбати, відповідно до чинного законодавства, жилий будинок і заводити особисте господарство на території дільниці [13]. Тож можна зазначити, що такий будинок слід визнавати місцем проживання засудженої особи.

Залежно від поведінки засудженого і ставлення до праці та навчання умови відбування покарання можуть змінюватися, крім іншого, і шляхом переведення до колонії іншого виду. Зміна умов тримання засудженого шляхом переведення його до виправної колонії іншого рівня безпеки здійснюється Державним департаментом України з питань виконання покарань за поданням адміністрації виправної колонії, погодженим із начальником управління (відділу) Державного департаменту України з питань виконання покарань в Автономній Республіці Крим, області, місті Києві та Київській області та спостережною комісією (ст. 100 КВК України) [13]. Тобто особа може змінити місце перебування.

Законодавець також регулює питання щодо особливостей відбування покарання засуджених жінок. Відповідно до ст. 142 КВК України

засудженим жінкам, які сумлінно ставляться до праці і додержують вимог режиму, постановою начальника виправної колонії за погодженням із спостережною комісією може бути дозволено проживання за межами виправної колонії на час звільнення від роботи у зв'язку з вагітністю і пологами, а також до досягнення дитиною трирічного віку. Засуджені жінки, яким дозволено проживання за межами виправної колонії, мають оселитися поблизу виправної колонії і перебувати під наглядом адміністрації колонії [13].

Згідно зі ст. 147 КВК України засуджені, які досягли вісімнадцятирічного віку, переводяться з виховної колонії для подальшого відбукання покарання до виправної колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання. Питання про переведення засудженого, який досяг вісімнадцятирічного віку, з виховної колонії до виправної колонії вирішується Державним департаментом України з питань виконання покарань за рішенням педагогічної ради і поданням начальника виховної колонії, погодженим із службою у справах дітей [13]. Тобто на підставах, передбачених законом, у процесі відбукання покарання особою може здійснюватись її переміщення з одного місця несвободи до іншого, а відповідно – змінюватись місце перебування (проживання). Тож у цій частині національне законодавство є дещо суперечним.

Статтю 63 Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачено, що позбавлення волі встановлюється на строк від одного року до п'ятнадцяти років [14]. Фізичні особи, засуджені до позбавлення волі, відповідно до терміну призначеного покарання проживають у гуртожитках або камерах виправних колоній, гуртожитках виховних колоній, приміщеннях, придатних для проживання, в межах населеного пункту, де розташована колонія, поблизу колонії, а останні можна вважати їхнім місцем проживання.

Таким чином, обмеження у вільному виборі місця проживання полягає у примусовому визначенні службовими особами органу та установи виконання покарань засудженому місця проживання та в необхідності засудженій особі з дозволу адміністрації колонії проживати в межах населеного пункту, де розташована колонія, поблизу колонії. Водночас засуджений не позбавлений можливості створювати умови для свого проживання після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі та обирати місце

майбутнього проживання. Особа може через родичів придбати квартиру, будинок на території певної адміністративно-територіальної одиниці, яку обере.

Місце проживання фізичної особи під час відбукання нею покарання у вигляді позбавлення волі залежно від строку відбукання покарання може бути постійним або тимчасовим. Так, камери в колоніях, у яких засуджені відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі, необхідно вважати постійним місцем проживання. В інших випадках, коли особи відбувають певний строк покарання у вигляді позбавлення волі, гуртожитки в колонії будуть тимчасовим місцем їх проживання.

У ст. 311 ЦК України, крім повного відбиття змісту статті 30 Конституції України, також зазначено, що фізична особа не може бути виселена або іншим чином примусово позбавлена житла, крім випадків, встановлених законом. До таких випадків слід, зокрема, відносити, наприклад, викуп житла у зв'язку із суспільними потребами (ст. 351 ЦК України), викуп житла, яке є пам'яткою історії та культури (ст. 352 ЦК України), конфіскація будинку за вироком суду у зв'язку з вчиненням правопорушення (ст. 354 ЦК України) [6]. За особами ж, засудженими до позбавлення волі, нерідко рахується житло. Але відчужене воно може бути (незважаючи на той факт, що засуджена особа не має можливості проживати у цьому житлі) лише на загальних законних підставах.

Житло може перебувати як у власності, так і в користуванні особи. Відповідно до ст. 71 Житлового кодексу України жила приміщення зберігається за тимчасово відсутнім наймачем або членами його сім'ї (якщо таке житло не знаходиться у приватній власності особи) понад шість місяців, крім іншого, у випадку взяття під варту або засудження до арешту, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк чи довічного позбавлення волі – протягом усього часу перебування під вартою або відбукання покарання, якщо в цьому будинку, квартирі (їх частині) залишилися проживати інші члени сім'ї. Якщо в будинку, квартирі (їх частині) не залишилися проживати інші члени сім'ї наймача, це житло може бути надано за договором оренди (найму) у встановленому законом порядку іншому громадянину до звільнення таких осіб з-під варту або до відбуття ними покарання [15].

Поряд із правом людини на вільний вибір місця проживання в Конституції України проголошено і право на недоторканність її житла.

Згідно зі ст. 30 Конституції України кожному гарантується недоторканність житла [1]. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший встановлений законом порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку. Право особи на недоторканність житла охороняється і законом про кримінальну відповідальність. Так, ст. 162 КК України передбачено кримінальну відповідальність за порушення недоторканності житла, відповідно до якої кримінально караним є незаконне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян [14]. Але щодо місця проживання осіб, засуджених до позбавлення волі, то таке право, звісно, також є обмеженим. Тож варто погодитись із думкою Р.О. Стефанчука, що режим недоторканності житла не поширюється на службові приміщення, камери у слідчих ізоляторах, тюрмах тощо, оскільки для цих приміщень передбачається спеціальний правовий режим [12, с. 522].

Висновки і пропозиції. Отже, враховуючи все зазначене вище, можна дійти висновку, що як житло необхідно розглядати камери виправних колоній для відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі. В інших випадках місце проживання необхідно вважати тимчасовим, оскільки строк проживання в ньому зумовлений строком відбування покарання.

Саме право на свободу вибору місця проживання об'єктивно визначає його особистий немайновий характер, оскільки створює фізичній особі реальну можливість обрати місце проживання у його широкому розумінні. Обмеження ж у вільному виборі місця проживання для засуджених полягає у примусовому визначенні службовими особами органу та установи виконання покарань для цих осіб місця проживання або обранні особою місця проживання з відома адміністрації колонії.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://www.president.gov.ua/ua/>

[documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15).

2. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні. Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 15. Ст. 232. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.
3. Про приватизацію державного житлового фонду. Рішення Конституційного Суду України від 28.09.2000 р. № 10-рп/2000 у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 2 статті 2 Закону України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-00>.
4. Про адміністративно-територіальний устрій. Рішення Конституційного Суду України від 13 липня 2001 року №11-рп/2001 у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «район» та «район у місті», які застосовуються в пункті 29 частини першої статті 85, частині п'ятій статті 140 Конституції України, і поняття «організація управління районами в містах», яке вживається в частині п'ятій статті 140 Конституції України та в частині першій статті 11 Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ», а також щодо офіційного тлумачення положень пункту 13 частини першої статті 92 Конституції України, пункту 41 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосовно повноваження міських рад самостійно вирішувати питання утворення і ліквідації районів у місті. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1997. № 24. Ст. 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
6. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
7. Загальні положення Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. № 720. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/KP050720?ed=2005_08_09.
8. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві. Текст лекцій. URL : <https://dl.hepu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=4469>.
9. Євтушенко О.Н. Муніципальний менеджмент у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2017. 332 с.

10. Яременко В.В., Сліпушко О.М. Новий тлумачний словник української мови. У 4 т. Т. 3. Київ : Аконт. 2001. 928 с.
11. Устінський А.В. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання готельних послуг : дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н. за спец. 12.00.03. Івано-Франківськ. 2016. 242 с.
12. Харитонов Є.О. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2010. 752 с.
13. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 3-4. Ст. 21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
14. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-03. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
15. Житловий кодекс Української РСР. *Відомості Верховної Ради. ВВР*. 1983. Додаток до № 28. URL : <http://code.leschishin.org/hc/>.
16. Динько О.Ф. Зміст і гарантії забезпечення реалізації свободи пересування людини та громадянина в Україні : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н. за спец. 12.00.02. Київ. 2003. 16 с.

Prasov O. O. The right of persons convicted before deprivation of liberty, at the place of residence

The article is devoted to the analysis of problems of legislative regulation of personal non – property rights of persons sentenced to imprisonment.

The issue of personal non-property rights that ensure the natural existence of an individual is considered. The problems of domestic legislation and practice regarding the realization of personal non-property rights, in particular the right to residence, by persons sentenced to imprisonment are analyzed.

It is stated that all people are endowed from birth with a certain set of inalienable rights and freedoms, which are actually the result of human nature. Human and civil rights are enshrined in the Constitution of Ukraine, according to which all people are free and equal in their dignity and rights. These rights are inalienable and inalienable. Recognition and protection of human rights is a primary responsibility of the state.

The provisions of the Constitution of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, the Housing Code of Ukraine, the Criminal Executive Code of Ukraine and the Order of the Ministry of Justice of Ukraine “On approval of the Rules of Procedure of penitentiary institutions” from 28.08.2018 № 2823/5 on ensuring and exercising the right to a place residence.

The conclusion is made about a certain contradiction of the domestic legislation concerning the investigated question.

It is emphasized that the right to freedom of choice of residence objectively reflects his personal intangible nature, as such a right creates a real opportunity for an individual to choose a place of residence in its broadest sense. Restriction on the free choice of place of residence consists in the forcible determination by officials of the body and institution of execution of sentences of the convict's place of residence, or in the person's choice of place of residence with the knowledge of the colony administration.

It is concluded that natural persons sentenced to imprisonment, in accordance with the term of imprisonment, live in dormitories or cells of correctional colonies, dormitories of educational colonies, premises suitable for living, within the settlement where the colony is located, near the colony, and the latter can be considered their place of residence and not their stay.

Key words: *convicts, places of imprisonment, place of residence, territorial feature, Constitutional Court of Ukraine, freedom of movement, free choice of place of residence.*